

Het geslacht *Cortinarius* in Nederland – IV

Groep 27

Nico Dam¹ & Thomas W. Kuyper²

¹Hooischelf 13, 6581 SL Malden

²Sectie Bodemkwaliteit, Wageningen Universiteit, Postbus 8005, 6700 EC Wageningen

Dam, N., Kuyper, Th.W. 2002. The genus *Cortinarius* in the Netherlands – IV: Group 27. *Coolia* 45(4), 213-221.

This paper presents an overview of the Dutch species of "group 27", one of the artificial groups delimited in an earlier paper (Dam, N.J. & Kuyper, Th.W. 1998: *Coolia* 41: 227-242). Group 27 comprises what is generally referred to as the *Duracini*, plus a few additional species that morphologically look similar. The Dutch 1995 checklist mentions 11 species in this group, but according to the present study the occurrence of only five species can be demonstrated. Two of these remain to be identified, and the application of the name *C. damascenus* is tentative. The Dutch species are keyed out and shortly described; the other species mentioned in the checklist are shortly commented upon.

Het moest er eens van komen. Als je met een serie over Gordijnzwammen begint, moet je je vroeg of laat ook met het ondergeslacht *Telamonia* bemoeien. En dat hebben we geweten; het is niet voor niets dat onze laatste bijdrage over de Nederlandse Gordijnzwammen alweer van een jaar of drie geleden is (Dam & Kuyper, 2000). Deze eerste confrontatie betreft de Nederlandse soorten uit de groep van *Cortinarius duracinus* plus enkele dubbelgangers, "groep 27" uit onze eerder gepubliceerde groepsleutel (Dam & Kuyper, 1998; verder afgekort tot DK98). Hieronder volgt eerst een overzicht van de positie van de hier behandelde groep binnen het ondergeslacht *Telamonia*. Dat wordt gevolgd door een sleutel tot en korte beschrijvingen van de soorten die, voor zover ons bekend, in Nederland gevonden zijn.

Het geslacht *Cortinarius* (Gordijnzwammen) is waarschijnlijk het soortenrijkste geslacht van de Agaricales (Plaatjeszwammen) in Nederland (en we beperken ons hier tot Nederland). *Telamonia* is één van de ondergeslachten van *Cortinarius*. De naam wordt al heel lang gebruikt voor de hygrofane gordijnzwammen met een droge hoed. In vroeger tijden werd er daarbinnen onderscheid gemaakt tussen de hygrofane gordijnzwammen met een gelaarsde tot bijna geringde steel (ondergeslacht *Telamonia* in engere zin, de Gordelstelen) en de soorten met een steel zonder of met zwak ontwikkelde velumgordels (*Hydrocybe*, de Waterhoofden). Dat onderscheid was niet altijd duidelijk, en sommige auteurs hebben voor die soorten die niet duidelijk in één van beide groepen leken te vallen, maar een derde intermediair ondergeslacht voorgesteld, *Hydrotelamonia* (Henry, 1990). Maar als je twee groepen niet duidelijk kunt scheiden, is dat met drie groepen alleen nog maar lastiger. Vandaar dat wij de voorkeur geven aan één groot ondergeslacht, *Telamonia*. Overigens is inmiddels duidelijk geworden dat niet alle gordijnzwammen met een hygrofane hoed bij elkaar horen. Zo vinden we ook een hygrofane hoed in *C. scaurus* (Olijfplaatgordijnzwam), die vanwege het slijmige hoedoppervlak tot het ondergeslacht *Phlegmacium* wordt gerekend, in *C. saniosus* (Bleke geelvezelgordijnzwam) en *C. valgus* (Verborgen gordijnzwam), die vanwege velumkenmerken terechtgekomen zijn in subgenus *Leprocye* (maar waarbij moet worden aangetekend dat de grenzen tussen deze groep en

Telamonia's uit groep 21 van DK 98 nogal vaag lijken), en in *C. anthracinus* (Roodrandgordijnzwam) die vanwege zijn pigmenten (goed te zien met een druppeltje loog waarin een lamelpreparaat paars verkleurt) door verschillende auteurs tot *Dermocybe* werd gerekend. De soorten die nu nog tot *Telamonia* gerekend worden, lijken op basis van moleculaire kenmerken toch wel een vrij natuurlijke groep te vormen. Het is zelfs mogelijk dat deze groep een aparte status als genus zou verdienen, zeker voor die mycologen die ook *Dermocybe* als eigen geslacht willen hanteren. Maar zo'n actie levert ook weer nieuwe problemen op. Zo lijken *Cortinarius obtusus* (Jodoformgordijnzwam) en verwanten in een moleculaire classificatie niet in de groep van *Telamonia* te passen (Hoiland & Holst-Jensen, 2000; Peintner et al., 2001). Dat soort problemen willen we hier buiten beschouwing laten; zo lang we slechts één groot geslacht *Cortinarius* accepteren is er niets aan de hand.

Hoewel de omgrenzing van *Telamonia* per auteur nog wel wat wil variëren, bevat het in ieder geval een paar relatief goed afgebakende soortengroepen. De hier te bespreken groep, "groep 27" uit DK98, is er daar één van. Deze (toentertijd op zuiver pragmatische gronden ingevoerde) groep komt in grote lijnen overeen met wat door de meeste auteurs de *Duracini* wordt genoemd. Onze "groep 27" is echter wat ruimer opgevat, omdat er een paar soorten Gordijnzwammen zijn die normaal gesproken niet tot de *Duracini* gerekend worden, maar er toch wel wat op lijken. Voor zover die soorten in Nederland voorkomen zijn ze daarom ook in "groep 27" opgenomen. Kenmerkend voor deze groep zijn Gordijnzwammen met een droge, sterk hygrofane hoed (d.w.z. dat ze bij indrogen sterk verkleuren; zie Kuyper & Dam, 1998) en een wittige, vrijwel kale steel die met een kort of lang wortel-achtig verlengde basis in de bodem steekt. Hoewel de meeste auteurs de *Duracini* op vrijwel dezelfde basis accepteren, wil dat nog niet zeggen dat men het ook eens is over het aantal soorten dat ertoe gerekend zou moeten worden. Kühner & Romagnesi (1953) onderscheiden voor Europa 5 soorten. Moser (1983) onderscheidt er 9, Brandrud (1992) voor Scandinavië slechts vier, en Tartarat (1988) noemt er maar liefst 60. Dat laatste boek is grotendeels een compilatie van het werk van R. Henry, die twee uitgebreide publicaties over de *Duracini* heeft doen verschijnen (Henry, 1969 en 1983). Het onvolprezen Overzicht van de Paddestoelen in Nederland (Arnolds et al., 1995; verder afgekort tot OPN), en dus ook DK98, noemen 11 soorten uit deze groep voor Nederland. De meeste daarvan zijn ook ondergebracht in een 'verzamelsoort', *C. rigens sensu lato*, en hebben geen Nederlandse naam gekregen, omdat er twijfels waren over hun exacte status. Terechte twijfels, zoals zal blijken!

Het grote verschil in aantallen soorten die de verschillende auteurs binnen een overigens goed gekarakteriseerde groep erkennen, maakt het determineren van eigen collecties tot een hachelijke zaak: De uitkomst moet haast wel sterk afhangen van de determinatiesleutel die je gebruikt. Dat wordt nog verder gecompliceerd door het feit dat de beschikbare sleutels vaak incompleet zijn, of erg lastig in het gebruik. Ter illustratie van dat laatste volgt hier een ongeëvenaard couplet uit de sleutel tot de subgroepen van de *Duracinus*-groep uit het werk van Henry (1969) (vrij vertaald):

C: Soorten die door allerlei auteurs als *C. candelaris* beschreven zijn, maar die niet met de oorspronkelijke opvatting van Fries overeenstemmen **groep pseudo-candelares**

C*: Andere soorten **D**

Misschien kan het geen kwaad om in dit verband eens aan te geven wat onze werkwijze is geweest, en wat we met dit overzicht in ieder geval niet proberen te bereiken. De voor Nederland gemelde soorten uit "groep 27" staan bij elkaar in Tabel 1. Van deze soorten hebben we al het Nederlandse materiaal van eigen collecties en uit de herbaria van Leiden en Wageningen (voor zover er beschrijvingen bij zaten) gemitroscopiseerd. (Als er erg veel materiaal van een soort was, werd een selectie gemaakt.) Daarnaast is van verschillende soorten ter vergelijking ook Midden-Europees materiaal bekeken. Vervolgens hebben we op grond van macroscopische en microscopische kenmerken geprobeerd de Nederlandse collecties in verschillende taxa onder te brengen, zoveel mogelijk volgens het soortconcept van de Flora Agaricina Neerlandica (Kuyper, 1988). Bij die taxa hebben we tenslotte de namen gezocht die het beste met de in ons land gangbare opvattingen overeenkomen.

Deze werkwijze heeft als voordeel dat je vrij veel materiaal van een beperkte groep soorten ziet, waardoor je een indruk krijgt van de variabiliteit van de soorten. Hopelijk leidt dat er toe dat je een goed gefundeerde maat krijgt om verschillende soorten van elkaar te onderscheiden. Een nadeel is eventueel dat de resulterende namen gebaseerd zijn op de huidige Nederlandse opvattingen. Dat is beslist geen garantie dat het ook de (nomenclatorisch) correcte namen zijn! Dit overzicht is daarmee zeker geen revisie. Daarvoor hebben we (op Europees niveau) te weinig materiaal gezien, en evenmin hebben we pogingen gedaan om type-collecties te onderzoeken.

Het doel van dit verhaal is een overzicht te geven van de soorten uit "groep 27" die in Nederland voorkomen. We baseren ons daarbij op eigen vondsten en op goed gedocumenteerde collecties uit de herbaria van Leiden en Wageningen (zie kader). Zoals hierboven al gezegd gaat het bij "groep 27" om hygrofane Gordijnzwammen met een droge hoed en steel; de steel is wit of witachtig, kort of lang wortelend, en (vrijwel) zonder velum. Meestal hebben ze vrij helder kaneelkleurige lamellen, en een oranje- tot roodbruine hoed, die bij indrogen sterk verbleekt, soms tot bijna wit. Bij alle soorten ontbreken violette tinten. De hoeveelheid velum op de hoed is variabel, ook binnen dezelfde soort, maar het is altijd wit of vrijwel wit. Vooral de aard van de steel maakt deze groep Gordijnzwammen ook in het veld al goed herkenbaar. Ze zouden eventueel met soorten uit "groep 24" verward kunnen worden, maar die hebben geen wortelende steel.

Het onderscheiden van soorten in "groep 27" bleek niet eenvoudig. Op grond van het materiaal dat we tot nu toe gezien hebben (een stuk of 80 collecties) denken we in deze groep vijf soorten te kunnen onderscheiden die in Nederland voorkomen, dus aanzienlijk minder dan er in het OPN staan vermeld. Voor twee ervan kunnen we bovendien (nog) geen goede naam vinden. De Nederlandse soorten worden hieronder uitgesleuteld, en vervolgens kort beschreven. Ook de soorten die weliswaar in het OPN staan, maar waar we geen Nederlands materiaal van gezien hebben worden kort becommentarieerd. Een samenvatting van de huidige stand van zaken staat in Tabel 1.

Zoals gebruikelijk houden we ons aanbevolen voor materiaal van soorten die in de sleutel als *C. spec.* zijn aangegeven, voor nieuwe collecties van *C. damascenus*, alsmede voor Nederlandse collecties die met deze sleutel niet te determineren zijn.

Sleutel tot de Nederlandse Gordijnzwammen uit "groep 27".

sp. = sporen. Voor de Nederlandse namen zie de notities bij de afzonderlijke soorten. Voor terminologie zie Kuyper & Dam (1998).

1. Hoedrand in vochtige toestand duidelijk en ver doorschijnend gestreept (0.4-0.9R); paddestoel vrij klein en dunvlezig, steel dunner dan 6 mm (Helmmycena-formaat: de Tenuiores) *C. obtusus*
1. Hoedrand ook vochtig niet of nauwelijks gestreept (hoogstens tot 0.15R); paddestoel meestal forser en vleziger, steel dikker dan 6 mm (Roestvlekkenzwam-formaat: de Firmiores) (Indien tenger, dan somber gekleurd)
 2. Sp. 9-10,5 × 6,5-7,5 µm *C. spec. 1*
 2. Sp. kleiner
 3. Hoed en lamellen donker, grijs, niet levendig gekleurd; steel glazig, grijsbeige; geur onopvallend *C. spec. 2*
 3. Hoed en lamellen levendiger gekleurd; steel wit of witachtig; geur vaak opvallend, naar jodoform
 4. Sp. gemiddeld 7-8 × 4,5-5,5 µm; geur onopvallend *C. damascenus*
 4. Sp. gemiddeld groter, 8-9 × 5-6 µm; geur naar jodoform *C. rigens*

Notities bij de afzonderlijke soorten (alfabetisch).

Cortinarius candelaris Fr.

Uit de literatuur valt niet op te maken waarin *C. candelaris* van andere *Duracini* zou verschillen. Tartarat (1988), bijvoorbeeld, noemt al vijf verschillende interpretaties ervan. We hebben één Nederlandse collectie onder de naam *C. candelaris* kunnen vinden (overigens niet degene die in het OPN vermeld staat), maar dat materiaal rekenen wij tot *C. rigens*. Tot nader order kan *C. candelaris* beter van de Nederlandse lijst geschrapt worden.

Tabel 1. Status van de in het OPN (Arnolds et al., 1995) voor Nederland opgegeven Gordijnzwammen uit "groep 27".

Soort (volgens OPN)	Status
<i>candelaris</i>	niet inlands
<i>damascenus</i>	onzeker
<i>duracinus</i>	niet inlands
<i>hoeftii</i>	hoort in groep 25
<i>jubarinus</i>	hoort in groep 32
<i>obtusobrunneus</i>	niet inlands
<i>obtus</i>	vrij algemeen in NL
<i>pseudocandelaris</i>	niet inlands
<i>rigens</i>	vrij zeldzaam in NL
<i>uliginobtus</i>	niet inlands
<i>velenovskii</i>	niet inlands

Cortinarius damascenus Fr.

In de opvatting van Moser (1983) is *C. damascenus* gekarakteriseerd door vrij forse vruchtlichamen, groeiwijze in bundels, en kleine sporen (6,5-7,5 × 4-5 µm). Henry (1983) onderscheidt daarnaast nog eens

een stuk of 40 (!) aanverwante soorten, maar dat laten we hier verder buiten beschouwing. Hoewel het groeien in bundels niet bijzonder specifiek is voor soorten uit "groep 27" (ook *C. rigens* en *C. obtusus* doen dat wel), is de combinatie van forse vruchtlichamen en kleine sporen wel karakteristiek. We kennen geen Nederlands materiaal met exact deze kenmerken. Twee Nederlandse collecties die als *C. damascenus* zijn bewaard, bleken beide tot andere soorten te behoren. Eén ervan betrof *C. cohabitans*, een soort die ook in bundels groeit, maar met een donker bruine hoed en duidelijk violet in de steel. De tweede collectie was interessanter. Het is wel een soort uit de *Duracini*, maar met opvallend grote sporen. Ze is in de sleutel opgenomen als *C. spec. 1*; zie aldaar.

Daar staat tegenover dat de enige Nederlandse collectie die als *C. hoeftii* bewaard is gebleven (zie aldaar) wél veel kenmerken van *C. damascenus* vertoont, met name de relatief forse vruchtlichamen met donkere, ongestreepte hoed, kort wortelende steel en kleine sporen. Helaas betreft het een nogal verregende collectie, en groeiden die paddestoelen solitair, en niet in bundels, maar zoals gezegd tillen we aan dat laatste niet al te zwaar (uiteindelijk vind je ook Gewone zwavelkopjes wel eens solitair). Hieronder volgt een korte beschrijving van de bewuste collectie.

Hoed tot ca. 35 mm diameter, gewelfd, met umbo; oppervlak wat vezelig, met wittige velumhaartjes vooral bij de rand, niet doorschijnend gestreept; donker bruin, streperig opdrogend naar lichter rossig bruin. Lamellen bruin, snede wat bleker. Steel ca. 40-60 × 4-8 mm, basis iets verdikt en daaronder kort wortelend; wittig, vrijwel zonder velum, vrij stevig. Geur zwak, wat muf. Sporen 7-7,5 × 5-5,5 µm. Geen cystiden (soms wel basidiolen).

De collectie, verzameld door Frans en Dien Tjallingii in 1987, is afkomstig uit gemengd bos in het Voorsterbos, Noordoostpolder. Reden om toch wat aan de toepassing van de naam *C. damascenus* voor deze collectie te twijfelen zijn de wat kleine vruchtlichamen (volgens de literatuur 5-7 cm hoeddiameter), die qua habitus ook wel aan *C. obtusus* doen denken. Hiervoor zijn de hoedkleur en de afwezigheid van jodoform-geur weliswaar afwijkend, maar dat is mogelijk aan de weersomstandigheden toe te schrijven.

Cortinarius duracinus Fr.

Van *C. duracinus* hebben we geen Nederlands materiaal gevonden. Er zijn wel wat Nederlandse collecties onder deze naam bewaard, maar die bleken ofwel tot *C. rigens*, ofwel tot "groep 24" te behoren. Karakteristiek voor *C. duracinus* is vooral het glazige uiterlijk van hoed en steel, zoals goed te zien is op de foto in de Cortinarius Flora Photographica (Brandrud *et al.*, 1994; plaat C28). Het lijkt een kalkminnende soort te zijn, en dat maakt de kans om hem in ons land te vinden er niet groter op.

Cortinarius hoeftii Weinm.

Deze soort hoort eigenlijk niet direct in "groep 27" thuis, want ze heeft geen wortelende steel. Vanwege de vrijwel ronde sporen moet ze vooral in "groep 25" gezocht worden.

Interessant genoeg heeft de enige Nederlandse collectie die als *C. hoeftii* bewaard is gebleven wél een (kort) wortelende steel. Ook op grond van enkele andere kenmerken kan uitgesloten worden dat dit *C. hoeftii* betreft. Mogelijk is het echter wel de enige Nederlandse collectie van *C. damascenus* (zie aldaar)!

Cortinarius jubarinus Fr.

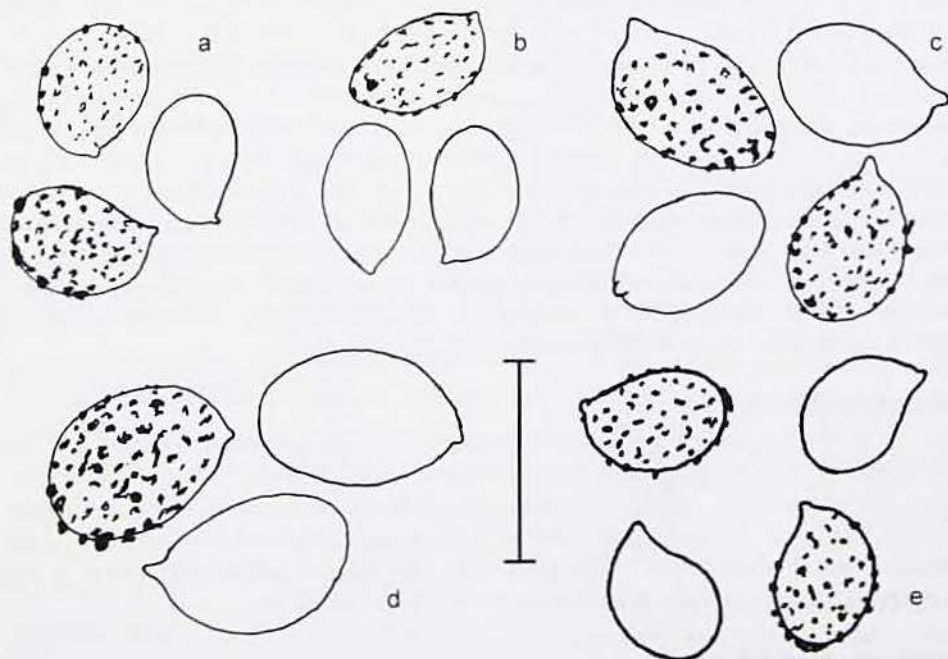
Ook deze soort hoort eigenlijk niet direct in "groep 27" thuis, weer vanwege de niet-wortelende steel. Ze moet in eerste instantie in "groep 32" gezocht worden.

Cortinarius obtusobrunneus R. Henry

Het wordt wat eentonig, maar ook van *C. obtusobrunneus* hebben we geen Nederlands materiaal gevonden. Deze soort moet dus ook, althans voorlopig, van de Nederlandse lijst geschrapt worden.

Cortinarius obtusus (Fr. : Fr.) Fr. -- Jodoformgordijnzwam

Cortinarius obtusus wordt gewoonlijk niet tot de *Duracini* gerekend, maar vanwege de witte, vrijwel velumloze, vaak iets wortelende steel in combinatie met de duidelijke jodoformgeur, zijn er varianten van *C. obtusus* die gemakkelijk met de *Duracini* verward kunnen worden. Om die reden volgt hieronder een korte beschrijving van collecties die behoren tot het *C. obtusus*-complex, maar die in "groep 27" zouden uitsleutelen.

Figuur 1: Sporen van de Nederlandse Gordijnzwammen uit "groep 27": a: *C. cf damascenus*, b: *C. obtusus*, c: *C. rigens*, d: *C. spec. 1*, e: *C. spec. 2*. Maatstreepje is 10 μm .

Hoed 15-40 (-50) mm, gewelfd, vaak met umbo, rand meestal ver doorschijnend gestreept; warm roodbruin tot oranjebruin indien vers, maar sterk verblekend bij opdrogen, en dan bleek zeemleerkleurig. Lamellen buikig, variabel aangehecht; kleur in alle stadia kaneelbruin, met snede die gelijk gekleurd of wittig, gaaf of fijn vlokkelig zijn kan. Steel 25-55(-90) × 2,5-6 mm, basis kort wortelend; kleur wit, later bleek bruinig. Velum wit, maar vrijwel afwezig (fijne vezeltjes aan de hoedrand). Geur opvallend naar jodoform. Sporen 7-8 × 4,5-5 µm. Geen cystiden (soms wel basidiolen).

Met nadruk noemen we dit varianten van *C. obtusus*, want de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat we zelf ook nog geen compleet beeld hebben van de omgrenzing tussen en de variatiebreedte binnen de soorten van het *C. obtusus*-complex. Het OPN vermeldt voor *C. obtusus* een groot aantal synoniemen, op basis van beschrijvingen van nieuwe soorten door Henry waarvan de fundering nogal zwakjes lijkt. Voor de vergelijking met de *Duracini* komen vooral de forsere exemplaren van *C. obtusus* in aanmerking (bijvoorbeeld plaat C57 in Brandrud *et al.*).

Cortinarius obtusus is in Nederland niet overdreven zeldzaam en komt in allerlei habitats voor: in loof- en naaldbossen, op zand en klei, op drogere en nattere plaatsen. De karakteristieke kenmerken zijn er in de sleutel uitgelicht. *C. obtusus* is in het veld goed te herkennen aan de witte, aan de basis toegespitste, kort wortelende steel, de gestreepte, warm roodbruine hoed en de jodoformgeur. Ze wordt nog wel eens verward met soorten uit de *C. fasciatus*-groep (Bleeksteelgordijnzwam en aanverwanten) of met *C. incisus* (Streephoedgordijnzwam), maar die missen beide zowel de wortelende steel als de jodoformgeur, en ze hebben bovendien veel duidelijker velumresten op de steel.

***Cortinarius pseudocandelaris* (Mos.) Mos.**

Ook van deze soort hebben we geen Nederlands materiaal kunnen vinden. We gaan er vooreerst dan ook van uit dat ze niet in ons land voor komt. *C. pseudocandelaris* lijkt goed gekarakteriseerd door opvallend slanke sporen, 9-12 × 4-5,5 µm, dus met een lengte/breedte-verhouding (Q) van ongeveer 2,20 (Moser, 1983). Als ze ooit nog eens in Nederland wordt aangetroffen moet ze ook in "groep 26" worden opgenomen.

***Cortinarius rigens* (Pers. : Fr.) Fr. -- Wortelende gordijnzwam**

Hoed 15-55(-75) mm, jong kegelvormig of parabolisch, later uitspreidend en vaak onregelmatig golvend, rand vaak neergebogen, zelden doorschijnend gestreept (en dan nog maar zwak); kleur helder oranjebruin (maar soms vrijwel verborgen door wit velum), bij opdrogen sterk verblekend naar licht beige. Lamellen kaneelbruin, vaak opvallend levendig (kleur als bij Breeksteeltjes (*Conocybe*)); snede variabel. Steel 25-150 × 5-12 mm, diep toespitsend wortelend, het bovengrondse deel cilindrisch of ook naar de basis versmald; wit, later ook wel bleek crème. Velum wit, of vrijwel wit, op de steel onopvallend, op de hoed variabel, soms afwezig of schaars, soms alleen aan de rand, soms als een dicht spinnenweb-achtig vlies op de hele hoed dat ook bij oudere exemplaren nog prominent aanwezig is. Geur sterk, naar jodoform (zelden geurloos). Sporen 7,5-9 × 4,5-6 µm. Geen cystiden.

Cortinarius rigens is mogelijk de enige van de 'echte' *Duracini* die in Nederland voorkomt, en in ieder geval de meest algemene. Ze is, naar onze mening, ook erg variabel, vooral in de hoeveelheid velum op de hoed. Collecties met bijzonder veel velum hebben een vrijwel witte hoed, waar de oranjebruine kleur van de feitelijke hoedhuid alleen maar een beetje vaag doorheen schijnt. Dergelijke collecties zijn vaak als *C. velenovskyi* opgegeven (zie bijv. Keizer & Arnolds (1994)). Aangezien je op dezelfde vindplaats het ene jaar typische *C. rigens* en het andere jaar typische *C. velenovskyi* kunt vinden, en er ook allerlei tussenvormen bekend zijn, denken wij dat het beter is om al deze collecties tot één soort te rekenen.

Cortinarius rigens is in Nederland vrij zeldzaam. Ze groeit vooral in lanen op zowel zandige als op kleiige bodem bij Eik, maar ook wel in loof- en gemengde bossen. Ze is als Gevoelig in de Rode Lijst (Arnolds & van Ommering, 1996) opgenomen.

Cortinarius spec. 1

Hoed tot 60 mm diameter, gewelfd, met een brede, lage umbo; kleur roodbruin, bij drogen bleek oker. Lamellen breed en ver uiteen, opvallend aderig verbonden (transvenoos), kaneelbruin met bleke snede. Steel tot 110 × 11 mm, naar de basis versmald, wortelend; wit. Velum niet opgemerkt. Geur aangenaam, zoetig. Sporen 9-10,5 × 6,5-7,5 µm. Geen cystiden.

Deze soort is van slechts één collectie bekend, verzameld door Gert Immerzeel op landgoed Nijenrode in een grazige eikenlaan op kleibodem. De exemplaren groeiden in een bundel, en dat is er waarschijnlijk de reden voor dat de collectie als *C. cf. damascenus* in de archieven is beland. De karakteristiek grote sporen sluiten dat echter uit.

Voorlopig geven wij er de voorkeur aan geen naam voor deze soort te suggereren. We zouden anders de bestaande verwarring mogelijk alleen maar vergroten! Een grootsporig taxon is beschreven door Moënné-Loccoz & Reumaux (1989), onder de naam *C. acetosus*. De door deze auteurs beschreven en afgebeelde soort lijkt behoorlijk goed op de collectie van Nijenrode, afgezien van een verschil in de beschrijving van de geur. De naam *Cortinarius acetosus* is onder de aandacht gebracht door Melot (1987), maar uit diens artikel wordt niet duidelijk waarin *C. acetosus* van *C. rigens* zou verschillen. In het OPN is *C. acetosus* om die reden als een synoniem van *C. rigens* beschouwd. *Cortinarius spec. 1* lijkt macroscopisch niet te verschillen van *C. rigens* en het verdient dan ook aanbeveling om materiaal van de laatstgenoemde soort altijd microscopisch te onderzoeken.

Cortinarius spec. 2

Hoed 15-35 mm, (vlak) gewelfd, met umbo, niet doorschijnend gestreept, glad; zeer donker bruin, maar sterk hygrofaan en bleker bruingrijs opdrogend. Lamellen nogal donker bruin. Steel 45-75 × 3-5,5 mm, cilindrisch, maar basis iets toegespitst en wortelend; glazig, bleek grauwbrown. Velum wittig, schaars, als fijne vezeltjes aan de hoedrand. Geur fungoid. Sporen 7-8 × 5-5,5 µm. Geen cystiden.

Dit is een interessante soort die twee keer op landgoed Neerijnen is gevonden. In beide gevallen groeide ze op kleibodem, onder Eik. De combinatie van bleke, glazig ogende, wortelende steel (typisch voor de *Duracini*) met donker bruine hoed en lamellen (niet typisch voor de *Duracini*) is karakteristiek. We hebben (nog) geen passende naam voor deze soort kunnen vinden.

Cortinarius uliginobtus R. Henry

We hebben één onder deze naam bewaarde Nederlandse collectie gezien, maar dat betrof een geheel andere soort, zeer waarschijnlijk *C. valgis*. Ook *C. uliginobtus* lijkt daarmee niet in Nederland voor te komen.

Cortinarius velenovskyi R. Henry

Zie de discussie onder *C. rigens*. Zonder op de vraag van de identiteit van *C. velenovskyi* in te willen gaan, denken we dat het onder deze naam opgegeven Nederlandse materiaal beter tot *C. rigens* gerekend kan worden.

Literatuur

- Arnolds, E., Noordeloos, M.E., Kuyper, Th.W. 1995. Overzicht van de paddestoelen in Nederland. Nederlandse Mycologische Vereniging, Wijster.
- Arnolds, E., van Ommering, G. 1996. Bedreigde en kwetsbare paddestoelen in Nederland. IKC natuurbeheer, rapport nr. 24, Wageningen.
- Brandrud, T.E. 1992, in Hansen, L. & Knudsen, H. (eds). Nordic macromycetes. Nordsvamp, Copenhagen, pp. 299ff.
- Brandrud, T.E. et al. 1994. *Cortinarius* Flora Photographica, vol. 3. Cortinarius HB, Matfors, S.
- Dam, N., Kuyper, Th.W. 1998. Hoe raak ik thuis in *Cortinarius*? - II. Coolia 41: 227-242.
- Dam, N., Kuyper, Th.W. 2000. Het geslacht *Cortinarius* in Nederland - III. Subgenera *Cortinarius* en *Leprocye*. Coolia 43: 11-22.
- Henry, R. 1969. Étude provisoire des Hydrocybes a pied atténué à la base; le groupe *Duracinus*. Bull. Soc. Mycol. France 85: 385-449.
- Henry, R. 1983. Cortinaires rares ou nouveaux. Bull. Soc. Mycol. France 99: 5-92.
- Henry, R. 1990. Considérations nouvelles sur le sous-genre *Hydrotelamonia* subg. nov. Doc. Mycol. 21(80): 35-37.
- Høiland, K., Holst-Jensen, A. 2000. *Cortinarius* phylogeny and possible taxonomic implications of ITS rDNA sequences. Mycologia 92: 694-710.
- Keizer, P.J., Arnolds, E. 1994. Taxonomical notes on macrofungi in roadside verges planted with trees in Drenthe (the Netherlands). Persoonia 15: 517-518, fig. 26.
- Kühner, R., Romagnesi, H. 1953. Flore analytique des champignons supérieurs. Masson, Parijs.
- Kuyper, Th.W. 1988. Specific and infraspecific delimitation. In: Bas, C. et al. (eds). Flora Agaricina neerlandica, vol. 1. Balkema, Rotterdam.
- Kuyper, Th.W., Dam, N. 1998. Hoe raak ik thuis in *Cortinarius*? - I. Coolia 41: 216-226.
- Melot, J. 1987. Contribution à l'étude du genre *Cortinarius*, II. Doc. Mycol. 17(68): 65-73.
- Moëgne-Loccoz, P., Reumaux, P. 1989. Fungorum Rariorum Icones Coloratae, pars XVIII: Cortinaires récents, nouveaux ou fantômes. J. Cramer, Berlijn, D.
- Moser, M.M. 1983. Die Röhrlinge und Blätterpilze. In: Kleine Kryptogamenflora, Band IIb/2, 5e ed., G. Fischer Verlag, Berlijn, D.
- Peintner, U. et al. 2001. Multiple origins of sequestrate fungi related to *Cortinarius* (Cortinariaceae). Am. J. Bot. 88: 2168-2179.
- Tartarat, A. 1988. Flore analytique des Cortinaires. Féd. Mycol. Dauphiné-Savoie, Lyon, F.